

ABC-АНАЛІЗ ЯК МЕТОД УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

А. О. МУЗИЧЕНКО, кандидат економічних наук,
доцент кафедри статистики та економічного аналізу
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*
e-mail: Andriimuzychenko@gmail.com

Анотація. Розглянуто особливості контролю виробничих запасів методом ABC-аналізу та його переваги. Досліджено історію зародження методу, імена вчених-засновників. Розкрито значення методу для ефективного контролю запасів підприємства.

Ключові слова: ABC-аналіз, запаси, контроль, сільське господарство

Актуальність. З інтеграцією України у світовий ринок особливого значення набувають питання забезпечення конкурентоспроможності національних підприємств, адже за умов жорсткої конкуренції з іноземними компаніями наші товаровиробники можуть втратити конкурентоспроможність, враховуючи якість і ціну товарів-конкурентів.

Враховуючи це, виробничі підприємства значну увагу повинні приділяти якості обліку та аналізу виробничих запасів. Разом з тим, аналіз виробничих запасів – одна з найбільш необхідних та складних ділянок управлінського процесу, яка потребує постійного вдосконалення. Тому актуальність проблеми контролю виробничих запасів та пошук шляхів їх вдосконалення не викликає сумніву й потребує подальшого дослідження.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Дослідженню питань обліку та внутрішньогосподарського контролю виробничих запасів присвятили свої праці такі вчені, як Ф. Бутинець, М. Кужельний, С. Левицька, С. Бардаш, І. Розенберг, Л. Нападовська, Н. Белова та інші науковці. Незважаючи на значний внесок вчених у вирішення питань, пов'язаних із виробничими запасами підприємств, проблеми обліку та ефективного контролю запасів на сільськогосподарських підприємствах залишаються актуальними й потребують подальшого вивчення.

Мета дослідження – визначення оптимальної структури виробничих запасів на підприємствах за допомогою ABC-методу.

Матеріали і методи дослідження. Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з досліджуваної проблеми, періодичних видань, статистичні дані Державної служби статистики України, Міністерства аграрної політики та продовольства України, Продовольчої сільськогосподарської організації ООН (ФАО), результати особистих спостережень автора. Для реалізації поставлених завдань було використано системний підхід і комплекс методів економіч-

них досліджень, зокрема абстрактно-логічний, аналітичний, причинно-наслідкових зв'язків.

Результати дослідження та їх обговорення. Згідно з ПСБО 9, запаси – це активи, які: утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством/установою [1].

Контроль за станом запасів – це вивчення і регулювання рівня запасів продукції виробничо-технічного призначення і товарів народного споживання задля виявлення відхилень від норм запасів і прийняття оперативних заходів до ліквідації відхилень. Необхідність контролю за станом запасів зумовлена підвищенням витрат у разі виходу фактичного розміру запасу за межі, передбачені нормами запасу. Контроль за станом запасів може проводитися на основі даних обліку запасів, переписів матеріальних ресурсів, інвентаризацій, або у міру потреби.

На практиці застосовуються різні методи контролю, проте особливу увагу слід приділити ABC-аналізу, за допомогою якого можливо суттєво підвищити релевантність інформації щодо прийняття управлінських рішень відносно запасів підприємства.

Впровадження методу ABC-аналізу на вітчизняному підприємстві дасть змогу:

- вести облік витрат по кожному бізнес-процесу та місцю їх виникнення;
- приймати управлінські рішення по кожному бізнес процесу, виду діяльності, функціях, операціях та їх ефективності, а також здійснювати порівняння з відповідними еталонами, що дає змогу застосовувати заходи щодо їх реінжинірингу;
- кваліфікувати частину непрямих витрат, зібраних по бізнес-процесах, видах діяльності, функціях та операціях, як «умовно непрямих» для обчислення собівартості конкретного виду продукції;
- забезпечити формування інформації про витрати по видах діяльності і бізнес-процесу;
- сформуванню управлінську інформацію для забезпечення виконання загальних функцій управління.

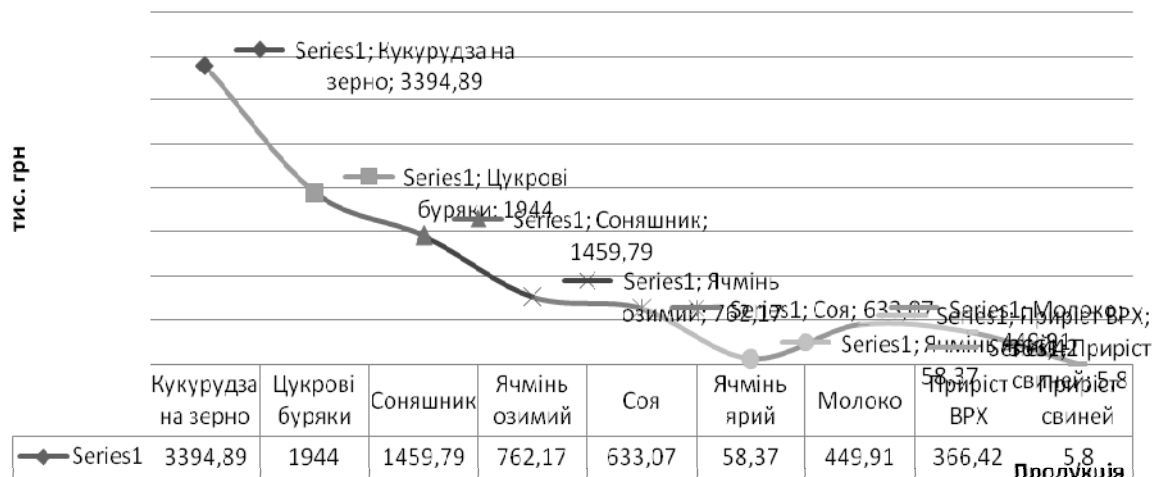
Метод ABC-аналізу зародився в США і набув широкого розповсюдження наприкінці 1980-х років завдяки працям Г. Бере, Р. Купера, Т. Джонсона, Р. Каплана [2]. Методика проведення ABC-аналізу включає такі етапи: встановлення вартості кожного товару, продукції (за закупівельними цінами); розташування продукції за зменшенням ціни; знаходження суми даних про кількість і витрати на придбання; групування товарів, продукції на групи залежно від їх питомої ваги в загальних витратах на придбання.

В основі методу ABC-аналізу лежить Паретто «20 на 80». Суть його полягає в тому, що якщо 80 % витрат припадає на 20 % видів запасів, то

саме цим видам необхідно приділити увагу в процесі управління запасами [3, с.100].

Зауважимо, що для проведення ABC-аналізу необхідно мати якісно побудований аналітичний облік запасів, оскільки результати аналізу і контролю товарних запасів здійснюються за трьома групами – А, В, С.

Проведемо ABC-аналіз для досліджуваного підприємства. Для розрахунку використаємо дані обсягів виробленої сільськогосподарської продукції (див. рисунок).

Виробництво сільськогосподарської продукції на підприємстві у 2015 році, тис. грн.

Аналіз даних рис. 1 свідчить, що основну частку виробництва на підприємстві становить рослинництво: кукурудза на зерно, дещо відстає від неї виробництво цукрових буряків та соняшнику. Частка ж тваринництва у структурі виробництва є незначною і становить близько 10% від вартості загальної виробленої продукції.

Визначивши частку в структурі виробництва продукції та частку з накопиченням, що є основою для виокремлення відповідних груп А, В та С, можна приступати до групування товарних позицій (табл. 2).

До групи А ми віднесемо об'єкти, сума часток із накопиченням яких становить перші 50 % від загальної суми всіх параметрів. Це кукурудза на зерно – у рослинництві та молоко у тваринництві. Об'єкти цієї групи підлягають жорсткому, систематичному та посиленому контролю.

До групи В – наступні об'єкти після групи А, сума часток із накопичення яких коливається від 50 % до 80 % від загальної суми. Це цукрові буряки та соняшник у рослинництві та вирощування ВРХ у тваринництві. Об'єкти цієї групи підлягають помірному контролю.

До групи С належать усі наступні об'єкти, сума часток із накопиченням яких становить від 80 % до 100 % від загальної суми. Це озимий та ярий ячмінь, соя у рослинництві; свинарство у тваринництві. Об'єкти групи підлягають періодичному контролю.

1. Вихідна інформація для проведення АВС-аналізу на досліджуваному підприємстві

Продукція	Виробництво, тис. грн	Частка у структурі, %	Частка з накопиченням, %	Група
Рослинництво				
Кукурудза на зерно	3394,89	41,14	41	A
Цукрові буряки	1944,00	23,56	65	B
Соняшник	1459,79	17,69	82	B
Ячмінь озимий	762,17	9,24	91	C
Соя	633,07	7,67	99	C
Ячмінь ярий	58,37	0,71	100	C
Разом по рослинництву	8252,29	100,00	-	-
Тваринництво				
Молоко	449,91	54,72	55	A
Приріст ВРХ	366,42	44,57	99	B
Приріст свиней	5,80	0,71	100	C
Разом по тваринництву	822,13	100,00	-	-

2. Зведені результати проведеного АВС-аналізу

Група	Виробництво, тис. грн	Частка, %	Кількість позицій	Частка, %	Витрати на виробництво, тис. грн	Вид контролю
Рослинництво						
A	3394,89	41	1	17	2812,00	Систематичний, посилений, суцільний
B	3403,79	41	2	33	2681,00	Помірний, суцільний
C	1453,61	18	3	50	2164,00	Періодичний, вибірковий
Разом	8252,29	100	6	100	7657,00	X
Тваринництво						
A	449,91	54,72	1	33,33	824,00	Систематичний, посилений, суцільний
B	366,42	44,57	1	33,33	936,00	Помірний, суцільний
C	5,80	0,71	1	33,33	12,00	Періодичний, вибірковий
Разом	822,13	100	3	100	1772,00	X

Результати проведеного аналізу свідчать про те, що кукурудза на зерно становить 41 % від усього обсягу виробництва продукції рослинництва, витрати на її виробництво становлять найбільшу частку у структурі витрат. Саме це зумовлює необхідність жорсткого контролю запасів, необхідних для виробництва кукурудзи на зерно. Цукрові буряки

та соняшник також становлять 41 % від виробництва і значну частину витрат, що також потребує уважного контролю. Таким чином, 82% від виробництва продукції рослинництва на підприємстві належить трьом культурам. Це пояснюється високим рівнем дохідності цих культур. Проте, слід відзначити, що висока частка цих культур у структурі посівів негативно впливає на родючість ґрунтів. Кожному підприємству слід дотримуватися сівозмін, адже земля повинна зберігати свої властивості з плином часу, а не лише бути засобом миттєвого доходу.

У тваринництві ж основну частку виробництва продукції займає молоко, яке становить 54,72 % від усього обсягу виробництва продукції тваринництва, а вирощування ВРХ – 44,57 %. Свинарство займає менше, ніж 1 % у загальній сумі виробничих витрат виробництва продукції тваринництва.

Отже, завдяки проведеному ABC-аналізу, ми можемо вирізнити на досліджуваному підприємстві запаси, які потребують детального контролю, оскільки мають найбільшу частку у структурі реалізованої продукції. Контроль за наявністю та рухом запасів допоможе підприємству оптимізувати їх структуру задля більш ефективного використання.

Висновки і перспективи. ABC-аналіз дає змогу отримати цінну інформацію для планування, контролю й управління запасами. Він є ефективним інструментом управлінського обліку та контролю запасів на підприємстві, оскільки представляє ефективну можливість поліпшення системи стратегічного управління за рахунок оптимізації витрат на ресурси та зберігання продукції. Однак, аналіз запасів із використанням даного методу не є всеохоплюючим, а тому не слід відмовлятися від продукції, яка має найменшу економічну ефективність згідно з результатами дослідження, оскільки виробництво сільськогосподарської продукції – це, перш за все, – продовольча безпека країни.

Список літератури

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 «Запаси». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://proaudit.coM.ua/buN/standart/p-s-bo-9-zapasi.NtMI>
2. Воронова Е. Ю. Управленческий учет : учеб. для бакалавров / Е. Ю. Воронова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Юрайт, 2014. – 590 с.
3. Хоменко Н. В. Товарні запаси: проблеми обліку, контролю та звітності : монографія / Н. В. Хоменко, О. В. Карпенко, Ю. А. Верига. – Полтава : ПУСКУ, 2010. – 153 с.
4. Івахів Ю. Метод ABC-аналізу: доцільність застосування / Ю. Івахів, І. Спільник // Економічний аналіз. Вип. 3. – Тернопіль, 2010. – С.170–172.
5. Бутинець Т. А. Розвиток науки господарського контролю: проблеми теорії, методології, практики : монографія / Т. А. Бутинець. – Житомир : ЖДТУ, 2011. – 772 с.

References

1. Regulation (Standard) № 9 «Reserves». [Electronic resource]. – Access : <http://rroaudit.soM.ua/buN/standart/r-s-bo-9-zarasi.NtMI>.

2. Voronov, E. Y. (2014). Upravlencheskyy Accounting: Tutorial for bakalavrov / E. Y. Voronov. – 2nd ed., Rev. and add. – Moscow: Publishing Yurayt, 590.
3. Khomenko, N. V. (2010). Inventories: problems of accounting, control and reporting: Monograph / N. V. Khomenko, O. Karpenko, Y. A. Veryha. – Poltava: RIO Start, 153.
4. Ivakhiv, Y., Spilnik, I. (2010). Method ABC analysis: the feasibility of / Yu. Ivakhiv, I. Spilnik // Economic Analysis, 3, 170–172. – Ternopil.
5. Butynets, T. A. (2011). The development of science economic control: problems of theory, methodology, practice : monograph / T. A. Butynets. – Exactly : ZSTU, 772.

АВС-АНАЛИЗ КАК МЕТОД УПРАВЛЕНИЯ ЗАПАСАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ

А. О. Музыченко

***Аннотация.** Рассмотрены особенности контроля производственных запасов методом АВС-анализа и его преимущества. Исследована история зарождения метода, имена ученых-основателей. Раскрыто значение метода для эффективного контроля запасов предприятия.*

***Ключевые слова:** АВС-анализ, запасы, контроль, сельское хозяйство*

ABC ANALYSIS AS A METHOD OF MANAGEMENT OF COMPANY STOCKS

A. O. Muzichenko

***Abstract.** The features of the control of inventory by ABC-analysis and its advantages are considered. Researched history of the origin of the method, the names of the founding scientists of the method. Reveals the importance of the method for the effective control of the enterprise inventory are investigated.*

***Keywords:** ABC analysis, stocks, monitoring of stocks, agriculture*